

## ERGENLERDE KARIYER KAYGISININ MÜKEMMELİYETÇİLİK VE ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERCE YORDANABİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

### PREDICTION OF THE CAREER ANXIETY IN ADOLESCENTS THROUGH PERFECTIONİSM AND VARIUS DEMOGRAPHIC VARIABLES

Osman CIRCİR<sup>1</sup> Kıvanç UZUN<sup>2</sup> Özlem TAGAY<sup>3</sup> Osman GÖNÜLTAŞ<sup>4</sup>

Başvuru Tarihi: 13.09.2023 Yayına Kabul Tarihi: 17.01.2023 DOI: 10.21764/maeuefd.1358105

(Araştırma Makalesi)

**Özet:** Bu çalışmanın amacı, mükemmeliyetçilik, cinsiyet, algılanan sosyoekonomik düzey ve algılanan akademik başarı değişkenlerinin ergenlerin yaşadıkları kariyer kaygısını ne düzeyde yordadığını belirlemektir. Buradan hareketle, değişkenlerin arasında beklenen muhtemel ilişkiyi belirlemek için ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Çalışma grubunun oluşturulması ise uygun örneklemeyle yapılmıştır. Araştırmacıların hazırladığı uygulama formu, Burdur ilinde bulunan ve ergenlik döneminde olan 352 katılımcıya uygulanmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacılarca hazırlanan ve kişisel bilgilerin sorulduğu bir form, Kariyer Kaygısı Ölçeği ve Üstün Yetenekli Ortaokul Öğrencileri için Psiko-Sosyal Özellikler Ölçeği'nin mükemmeliyetçilik alt boyutu kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen verilerin analiz işlemlerinde, çoklu doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlar, mükemmeliyetçi olmanın, kız olmanın, orta düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olmanın ve düşük düzeyde akademik başarıya sahip olmanın ergenlerdeki kariyer kaygısı ile pozitif yönde; erkek olmanın, yüksek düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olmanın ve yüksek düzeyde akademik başarıya sahip olmanın ise ergenlerdeki kariyer kaygısı ile negatif yönde ilişkili ve anlamlı birer yordayıcı oldukları şeklindedir. İlgili alanyazından destek alınarak, ulaşılan sonuçların tartışması yapılmış ve bu tartışmadan hareketle gelecekte yapılması planlanan araştırmalara öneriler sunulmuştur.

**Anahtar Sözcükler:** *Kariyer kaygısı, mükemmeliyetçilik, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, akademik başarı, ergenler*

**Abstract:** The aim of this study is to determine to what extent the variables of perfectionism, gender, perceived socioeconomic level and perceived academic achievement predict career anxiety of adolescents. From this point of view, the relational survey model was used to determine the expected possible relationship between the variables. The creation of the study group was done with convenient sampling. The application form prepared by the researchers was administered to 352 adolescent participants in the city of Burdur. The data of the study were collected using a form prepared by the researchers and asking for personal information, the Career Anxiety Scale and the perfectionism sub-dimension of the Psycho-Social Characteristics Scale for Gifted Secondary School Students. Multiple linear regression analysis was used in the analysis of the collected data. The results obtained within the scope of the research show that being perfectionist, being female, having middle socio-economic status and having a low level of academic achievement are positively and significantly correlated with the career anxiety in adolescents and that being male, having high socio-economic status and having a high level of academic achievement are negatively and significantly correlated with the career anxiety in adolescents. With the support of the relevant literature, the results were discussed and suggestions were made for future research based on this discussion.

**Keywords:** *Career anxiety, perfectionism, gender, socio-economic status, academic achievement, adolescents*

<sup>1</sup>Osman Circir, Dr, Milli Eğitim Bakanlığı, Konya, E-mail: [osmancircir@hotmail.com](mailto:osmancircir@hotmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-7847-9205>

<sup>2</sup>Kıvanç Uzun, Dr. Öğretim Üyesi, Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı E-mail: [dr.kivancuzun@gmail.com](mailto:dr.kivancuzun@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-6816-1789>

<sup>3</sup>Özlem Tagay, Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, E-mail: [ozlemtagay@gmail.com](mailto:ozlemtagay@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0002-9821-5960>

<sup>4</sup>Osman Gönültaş, Dr, Milli Eğitim Bakanlığı, Isparta, E-mail: [ogonultasmlt@gmail.com](mailto:ogonultasmlt@gmail.com), <https://orcid.org/0000-0003-1904-5121>

## Giriş

Kariyer gelişimi, kariyer kararı verme, kariyer ile ilgili yaşam rollerini bütünleştirme ve yetenek, mesleki değer, ilgi gibi bireysel özelliklerin ortaya çıkarılması gibi süreçleri içeren bireyin yaşamı boyunca devamlılık gösteren bir süreçtir (Herr, Cramer & Niles, 2004). Rowland'a (2004) göre kariyer gelişiminde en kritik dönem, ergenlerin kariyer alternatifleri ile ilgili araştırmalar yaptığı, ilgi ve yeteneklerini keşfettiği ve sürecin sonunda alternatifler arasından seçim yapmak zorunda kaldığı lise yıllarıdır. Bu dönemde ergenler bireysel özellikleri ile mesleğin gerektirdiği özellikler arasında ilişki kurarak kariyer kararı almaya çalışmaktadırlar (Super, 1990). Hem psikososyal değişimler hem de kariyer karar verme güçlüğü, ergenleri olumsuz etkilemekte hatta bazen çıkmaza sürüklemektedir (Okutan & Akbaş, 2019). Ergenler, kariyer kararlarının alındığı ergenlik dönemini başarıyla atlatabilirlerse, geleceğine ilişkin planlar yapabilen bireyler olarak yaşamlarını sürdürebilir ve gelecek yaşamlarında da doğru kararlar alabilirler (Erikson, 1968).

Kariyer kararının verilmeye başlandığı ve gelecekle ilgili planlamaların yapıldığı ergenlik döneminde bazı bireyler kariyer kararını vermekte hiçbir zorluk yaşamazken, çoğunluğun ise bazı güçlüklerle karşılaştıkları bilinmektedir (Gati, Gadassi, Saka, Hadadi, Ansenberg, Friedmann & Asulin-Peretz, 2011; Ozcan, 2017). Bu süreçte kariyer kararı ile ilgili olarak ergenlerin, ilgi ve yeteneklerini tanıma, sahip olduğu özelliklere uygun kariyer alternatiflerini belirleme ve iş olanaklarının neler olduğu konusunda kaygıları da artmaktadır (Yörükoğlu, 2004). Bireyin yaşamının ilk anından itibaren söz konusu olan kaygı, kişiler arası ilişkiler, akademik yaşam gibi kariyer gelişiminde de bireyi etkileyen temel duygulardan biridir (Geçtan, 2013). Kariyer, bireyin gelecek yaşamının öngöremediği süreci ifade ettiği için kaygıya sebep olabilmektedir (Cüceloğlu, 1994). Kariyer kaygısı, kariyer gelişim sürecinde kariyer sorunu ile ilişkili kaygı türü olarak alanyazında ele alınmaktadır (Pisarik, Rowell & Thompson, 2017).

Genel olarak kariyer kaygısı kavramı kaygıyla ilişkilidir. Yaşanan belirsizlik durumu genel kaygıyı artırırken, kariyer kararı ile ilgili yaşanan belirsizlik durumu ise kariyer kaygısının artmasına sebep olmaktadır (Campagna & Curtis, 2007; Pisarik ve diğ., 2017). Bireyin akademik ve mesleki gelişimi ile ilgili geleceğe yönelik yaşadığı başarısızlığa uğrama korkusu olarak adlandırılan kariyer kaygısı, bireyin kariyer karar verme süreci içerisinde yaşadığı zorluk ve kararsızlıkların bir uzantısı olarak ortaya çıkmaktadır (Vignoli, 2015). Nalbantoğlu-Yılmaz ve Çetin-Gündüz'e (2018) göre, kariyer seçimi sürecinde ergenlerin kariyer kararsızlıkları arttıkça kariyer kaygılarında da

buna bağlı artış göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde son dönemlerde kariyer kaygısı ile ilişkili olabileceği düşünülen değişkenler üzerine yapılan çalışmaların nispeten arttığı söylenebilir. Bu araştırmaların sonucunda kariyer kaygısının, aile desteği (Akbaş & Okutan, 2020; Şama, 2020), benlik saygısı (Yıldırım-Kurtuluş, Kurtuluş & Yaman, 2022), kişilik özellikleri (Kayadibi, 2019), umut (Küçükkeskin, 2021; Şama, 2020) ve yaşam doyumu (Küçükkeskin, 2021) gibi çeşitli değişkenlerle ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma kapsamında ise ergenlerde kariyer kaygısı ile ilişkili olabileceği düşünülen mükemmeliyetçilik ve ergenlerin sahip oldukları çeşitli demografik özellikleri ele alınmıştır.

Mükemmeliyetçilik, kişinin başkalarının standartlarından daha yüksek veya kendi sahip olduklarının çok daha üstünde bir performans hedefi belirlemesi olarak tanımlanır (Hollender, 1965). Flett ve Hewitt'e (1991) göre, bireyin kendisine çok yüksek hedefler belirlemesi ve mükemmel olmak için çok çaba sarf etmesi mükemmeliyetçi eğilimini göstermektedir. Kendilerine yönelik çok yüksek hedefler koyan mükemmeliyetçi bireyler, sergilediği performanslara yönelik aşırı eleştirel olabilmektedirler (Frost, Marten, Lahart & Rosenblate, 1990). Bir diğer tanımda Burns (1980) mükemmeliyetçiliği, bireyin ulaşılmasının güç ya da imkânsız olan hedefler belirleyerek ulaşmak için çabalaması olarak tanımlamaktadır. Ona göre bireyin hedeflerine ulaşabilmesi olanaksız olduğundan birey, kendi benliğini daha çok başarısızlıkları ile değerlendirme eğilimi göstermektedir. Mükemmeliyetçilik, bireyin koyduğu yüksek hedeflere ulaşabilmek için göstermiş olduğu içsel bir güdüyü ifade etmektedir. Dolayısıyla mükemmeliyetçilik bireylerde mükemmel olmama ya da hata yapabilme endişesi ortaya çıkarmakla birlikte kariyer gelişimi sürecini de olumsuz etkilemektedir. Özellikle kariyer kararı vermede erteleme, kaçınma ya da diğerlerinin önerdiği seçime yönelme gibi davranışlara neden olabilmektedir (Greene, 2006). Nitekim alanyazında da bu konu üzerine çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Örneğin Ciminli (2023), kariyer kaygısıyla mükemmeliyetçilik arasında pozitif ilişki olduğunu; ergenlerin mükemmeliyetçilik eğilimlerinin artmasıyla birlikte kariyer kaygılarının da buna bağlı arttığını ileri sürmüştür.

Araştırmada ayrıca kariyer kaygısının cinsiyet, akademik başarı ve sosyoekonomik düzey değişkenleri ile ilişkisi de incelenmiştir. İlk olarak cinsiyet değişkenine göre kariyer kaygısı düzeylerinin farklılaşabileceği söylenebilir. Nitekim Göncü-Akbaş (2019) kariyer kaygısı açısından liseye devam eden kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha kaygılı olduklarını

belirtmiştir. Benzer şekilde Kayadibi (2019) kız ergenlerin kariyer kaygısı düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Yine Gürgân ve Beler (2021) de kız ergenlerin erkeklere kıyasla kariyerlerine ilişkin daha yoğun kaygı yaşadıklarını ortaya koymuştur. Özellikle Türk toplumunda kadınlara yüklenen evlilik, annelik gibi toplumsal rollerden kaynaklı karşılaşılan kariyer engelleri kız ergenlerin daha yoğun kariyer kaygısı yaşamalarına yol açabilmektedir (Göncü-Akbaş, 2019). Diğer taraftan, Başkal (2009) ise ergenlerle yaptığı çalışmada kız ergenlerin aksine erkek ergenlerin kariyer kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada kariyer kaygısı ile ilişkisi ele alınan bir diğer değişken ise ergenlerin akademik başarı düzeyleridir. Nalbantoğlu-Yılmaz ve Çetin-Gündüz'e (2018) göre algılanan akademik başarı algısı düşük ve orta olan ergenlerin kariyer kaygıları daha yüksektir. Benzer şekilde Yayla (2023) tarafından yapılan araştırmada, akademik başarısı düşük olan ergenlerin akademik başarısı orta ve yüksek olan ergenlere kıyasla daha fazla kariyer kaygısı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, yüksek akademik başarı bir güçlü yön olarak değerlendirildiğinde ergenlerin duruma göre yeni kariyer alternatifleri geliştirebileceği söylenebilir. Sonuç olarak kariyer alternatifleri geliştirebilmenin kariyer planlama sürecinde esnek olabilmeyi sağlayacağından kariyer kararını kolaylaştırabileceği ve ergenlerin bu süreci daha kolay atlatılabileceği düşünülebilir.

Son olarak, sosyoekonomik düzeyin ergenlerin kariyer kaygısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Sosyoekonomik düzey algısı yüksek ergenler daha az kariyer kaygısı yaşamaktadır (Şama, 2020). Benzer şekilde Dilekçi'nin (2023) ergenlerle yaptığı araştırma sonucunda, maddi geliri düşük olan ergenlerin kariyer kaygısı düzeylerinin diğer gelir gruplarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Nitekim sosyoekonomik açıdan yüksek standartlara sahip olmak bireylere daha nitelikli eğitim ve iş olanakları sunduğu için bireyler alternatif kariyer planları yapabilmektedir (Granovetter, 2018; Reardon, 2011). Ayrıca kariyer seçim sürecinde yaşanan ekonomik sıkıntılar ergenlerin kariyer gelişimini olumsuz etkileyerek kariyer kararını güçleştirmektedir. Dolayısıyla bu kararsızlık beraberinde kariyer kaygısına yol açabilmektedir (White & Rogers, 2000).

Son yıllarda alanyazında ergenlerin sahip oldukları kariyer kaygısının çeşitli değişkenlerle ilişkisini inceleyen çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Germeijs, Verschueren & Soenens, 2006; Nalbantoğlu-Yılmaz & Çetin-Gündüz, 2018; Okutan & Akbaş, 2019; Vignoli, 2015; Vignoli, Croity-Belz, Chapeland, de Phillipis & Garcia, 2005; Yıldırım-Kurtuluş ve diğ., 2022). Bu

çalışmaların bulguları incelendiğinde, lise dönemindeki ergenlerin kariyer karar verme sürecinde yaşadıkları kariyer kaygısının kariyer gelişimlerini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır (Vignoli ve diğ., 2005). Bu bağlamda ergenlerde kariyer kaygısıyla ilişkili olabilecek değişkenlerin incelenmesinin hem alanyazındaki bilgi birikime hem de uygulayıcılara yönelik önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Araştırmada elde edilecek bulguların, özellikle kariyer kaygısı yaşayan ergenlere yönelik yapılacak kariyer danışmanlığı uygulamalarında okul psikolojik danışmanlarına yol gösterici olabileceği öngörülmektedir. Bu araştırma ile ergenlerin kariyer kaygısı yaşamalarına yol açabilecek sürekli ve süreksiz değişkenlerin belirlenerek, önleyici çalışmaların içeriklerinin nasıl kurgulanması gerektiği konusunda fikir elde edilebilir. Diğer yandan hangi ergen gruplarının kariyer kaygısı yaşama konusunda risk taşıdıkları tespit edilebilir. Böylece yapılması planlanan müdahale çalışmalarında, öncelikle hangi özelliğe sahip ergen gruplarından başlanması gerektiği açığa kavuşturulabilir. Tüm bu açıklamalar ışığında, bu araştırmanın amacı ergenlerin kariyer kaygıları ile mükemmeliyetçilik, cinsiyet, algılanan sosyoekonomik düzey ve algılanan akademik başarı değişkenleri arasında nasıl bir ilişki olduğunun belirlenmesi ve tüm bu değişkenlerin ergenlerin kariyer kaygısı üzerindeki yordayıcı rolünün saptanmasıdır. Belirlenen bu amaca yönelik aşağıda verilen problem cümleleri cevaplanmaya çalışılmıştır.

1. Ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeyleri kariyer kaygılarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
2. Ergenlerin kız ya da erkek olmaları kariyer kaygılarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
3. Ergenlerin akademik başarı düzeyleri kariyer kaygılarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
4. Ergenlerin sosyoekonomik düzeyleri kariyer kaygılarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

## Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın yürütüldüğü model, çalışma grubu, veri toplama süreci ve kullanılan ölçme araçları, araştırmanın etik bilgileri ve verilerin analiz sürecine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

### Araştırma Modeli

Bu çalışmada, ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkende eş zamanlı olarak birlikte değişimin

olup olmadığını ve bu değişim var ise oranının düzeyinin saptanmasında kullanılan bir araştırma desenidir (Karasar, 2012). Araştırmada, olayların, durumların veya nesnelerin geçmişteki ya da bugün de olduğu gibi açıklanması amaçlanır (Kaptan, 1995; Karasar, 2012).

### Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların belirlenmesi, uygun örnekleme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Uygun örnekleme yolu, araştırmacıların kolay ulaşacağı katılımcılara anket uygulanmasına imkân vermektedir (Balcı, 2001). Çalışma grubu, Burdur ilinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında, çeşitli liselerde öğrenimine devam eden 352 ergenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

#### *Katılımcıların demografik özellikleri.*

Faktör	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kız	250	71.0
	Erkek	102	29.0
Sınıf	9. sınıf	139	39.5
	10. sınıf	77	21.9
	11. sınıf	68	19.3
	12. sınıf	68	19.3
Yaş	14	81	23.0
	15	94	26.7
	16	69	19.6
	17	61	17.3
	18	47	13.4
Akademik Başarı Düzeyi	Düşük	36	10.2
	Orta	219	62.2
	Yüksek	97	27.6
Sosyo-ekonomik Düzey	Düşük	40	11.4
	Orta	279	79.3
	Yüksek	33	9.4

### Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri Kişisel Bilgiler Formu, Kariyer Kaygısı Ölçeği ve Üstün Yetenekli Ortaokul Öğrencileri İçin Psiko-Sosyal Özellikler Ölçeği olmak üzere üç farklı veri toplama aracı ile toplanmıştır. Ölçme araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

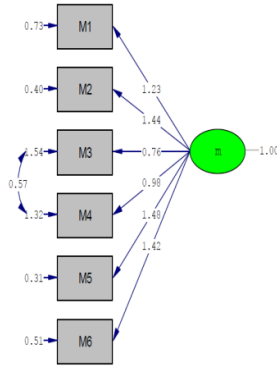
**Kariyer kaygısı ölçeği (KKÖ).** KKÖ, lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin mesleki gelişim süreçlerinde deneyimledikleri kariyer kaygısını belirlemek için Çetin-Gündüz ve Nalbantoğlu-Yılmaz (2016) tarafından geliştirilmiştir. Toplamda 14 maddeden ve Meslek Seçimine Yönelik Kaygılar ile Aile Etkisinden Kaynaklı Kaygılar olmak üzere iki altboyuttan oluşan 5’li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek toplam puanı 14 ile 70 aralığında değişmektedir. KKÖ’den alınan puan yükseldikçe, öğrencinin yaşadığı kariyer kaygısı da yükselmektedir. Ölçekte ters puanlanan herhangi bir madde yer almamaktadır. Güvenirlilik analizi kapsamında, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı yapılmış; aile etkisinden kaynaklı kaygılar alt boyutu için .74 ve meslek seçimine yönelik kaygılar alt boyutu için .80 olarak hesaplanmıştır (Çetin-Gündüz & Nalbantoğlu-Yılmaz, 2016).

Yürütülen bu çalışmada kullanılan veri seti ile güvenilirlik analizi kapsamında, Cronbach Alpha değerleri hesaplanmış, aile etkisinden kaynaklı kaygılar alt boyutu için .893, meslek seçimine yönelik kaygılar boyut için .914 ve ölçeğin tamamı için .913 olduğu bulunmuştur. Yine bu araştırma verileri ile yapılan Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) sonucunda model uyumunun iyi olduğu tespit edilmiştir ( $\chi^2=156.52$ ,  $sd=74$ ,  $p=.000$ ,  $RMSEA=.057$ ,  $GFI=.94$ ,  $CFI=.99$ ,  $NFI=.98$ ,  $NNFI=.98$  ve  $IFI=.99$ ).

**Üstün yetenekli ortaokul öğrencileri için psiko-sosyal özellikler ölçeği.** Ölçek, Gönültaş ve Tagay (2020) tarafından ortaokulda öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin psikososyal özelliklerinin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. 5’li likert tipi olan ölçek, 20 maddeden ve Mükemmeliyetçilik, Sosyal Beceri, Kendine Güven ve Empati olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmakta, alt ölçekler ayrı ayrı kullanılabilir. Geçerlik kapsamında yürütülen DFA sonucuna göre model uyumunun iyi olduğu bulunmuştur ( $\chi^2= 248,71$ ,  $sd=164$ ,  $p=.000$ ,  $RMSEA= .052$ ,  $AGFI=.85$ ,  $CFI=.95$  ve  $IFI= .95$ ). Güvenirlilik analizi kapsamında Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları mükemmeliyetçilik alt ölçeğinde .85, sosyal beceri alt ölçeğinde .77, kendine güven alt ölçeğinde .78, empati alt ölçeğinde .66 ve ölçeğin toplam puanında .78 olduğu bulunmuştur (Gönültaş ve Tagay, 2020). Bu çalışmada ölçeğin mükemmeliyetçilik alt boyutu kullanılmıştır. Mükemmeliyetçilik altboyutu 6 maddeden oluşmaktadır. Bu alt ölçekten alınabilecek puan 6 ile 30 arasında değişmektedir. Ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Bu alt ölçekten alınan puanın yüksek olması, mükemmeliyetçi eğilimin de yükseldiğine işaret etmektedir.



Bu araştırmanın verileri ile yapılan güvenirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değerleri hesaplanmış ve mükemmeliyetçilik için .864 olduğu bulunmuştur. Yine bu araştırmanın verileri ile mükemmeliyetçilik alt ölçeği için DFA yapılmıştır. Veri setindeki katılımcı sayısının ölçek madde sayısının yaklaşık 60 katı olduğu ve  $\chi^2$  ile RMSEA'nın örneklem büyüklüğünden etkilendiğinden, veri setindeki 60 katılımcının verdiği cevaplar ile DFA yapılmış ve ölçeğin model uyumunun iyi olduğu belirlenmiştir ( $\chi^2= 11,26$ ,  $sd= 8$ ,  $p=.187$ ,  $RMSEA=.083$ ,  $GFI=.94$ ,  $CFI=.99$ ,  $NFI=.97$ ,  $NNFI=.98$  ve  $IFI=.99$ ). Dolayısıyla, üstün yetenekli ortaokul öğrencileri için geliştirilmiş olan ölçeğin mükemmeliyetçilik alt boyutunun, üstün tanısı almamış lise öğrencilerinde de kullanılabileceği belirlenmiştir. Ölçeğin DFA sonucuna göre path analizi aşağıdaki şekil 1'de verilmiştir.



Chi-Square=11.26, df=8, P-value=0.18716, RMSEA=0.083

Şekil 1. Mükemmeliyetçilik path diyagramı

**Kişisel bilgiler formu.** Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgiler formunda, öğrencilerin yaş, sınıf düzeyleri, cinsiyet, akademik başarı düzeyi ve sosyoekonomik düzeylerine yönelik bilgilerine ulaşılması amacıyla beş farklı soru yer almaktadır. Algılanan akademik başarı düzeyi ve algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkenleri öğrencilerin algısına göre belirlenmesi amacıyla düşük, orta ve yüksek olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Araştırmanın değişkenlerinden olan mükemmeliyetçiliğin, var olanı yeterli bulmayıp hep daha yüksek hedef belirleme eğilimi içerdiği göz önüne alınarak akademik başarı ve soyo-ekonomik düzeyin de göreceli olacağı düşünüülerek tamamen öğrencinin algısına bırakılmıştır.



## **Verilerin Toplanması**

2022-2023 eğitim öğretim yılında, Burdur ilinde, çeşitli ortaöğretim kurumlarında öğrenimine devam eden ergenlerden araştırmanın verileri toplanmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması için, araştırmacılar tarafından iki farklı ölçme aracının birleştirilerek oluşturulan yaklaşık olarak 15 dakika sürede cevaplanabilen formlar kullanılmıştır. Uygulama esnasında araştırmacılar tarafından ölçeğin nasıl doldurulacağı konusunda katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve gönüllü olan katılımcılara ölçek formu uygulanmıştır.

## **Etik Kurul Kararı**

Araştırmaya başlanmadan önce, araştırmada kullanılan ölçme araçlarının fikri mülkiyet hakkı sahiplerinden e-mail yoluyla kullanım izinleri alınmıştır. İzinler alındıktan sonra, araştırma için Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (05.04.2023 tarih ve GO 2023/238 sayılı ile) onay alınmış ve araştırmanın yürütüldüğü kurumlardan araştırma izni alınmış, araştırma süreci boyunca yayın etiğinden taviz verilmemiştir.

## **Verilerin Analizi**

Araştırma sürecinde toplanan verilerin hatasızlığı kontrol edilmiş ve tüm maddelerin normal ranj aralığında olduğu, yanlış girilen herhangi bir madde bulunmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, veri setinin tek değişkenli ve çok değişkenli normallik analizleri yapılmıştır. Z testi aracılığıyla tek değişkenli uç değerler incelenmiş, katılımcı sayısı 100'den fazla olduğundan Z puanlarının referans aralığı -4.00 ile +4.00 olarak ele alınmış ve bu aralık dışında kalan veriye rastlanılmamıştır (Mertler & Vannatta, 2016). Çok değişkenli uç değerlerin belirlenmesinde Mahalanobis uzaklık katsayısı testi yapılmış ve herhangi bir uç değer içeren veriye rastlanmamıştır. Veri setinin normal dağılımının olup olmadığı basıklık-çarpıklık değerleri ile incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ergenlerin kariyer kaygısı puan ortalamalarının  $\bar{x}=38.62$ , standart sapmasının 13.33 olduğu, mükemmeliyetçilik puan ortalamalarının  $\bar{x}=17.66$ , standart sapmasının ise 6.51 olduğu belirlenmiştir. Kariyer kaygısının çarpıklık değerinin .052, basıklık değerinin -.659 olduğu, mükemmeliyetçilik değişkeninin basıklık değerinin -.033, basıklık değerinin ise -.928 olduğu, dolayısıyla değişkenlerin her birinin basıklık- çarpıklık değerlerinin -1.00 ile +1.00 referans aralığında olduğu, bu bakımdan veri setinin normal dağıldığı belirlenmiştir (Çokluk, Şekercioğlu

& Büyüköztürk, 2014). Ayrıca yapılan korelasyon analizi ile veri setinde çoklu bağlantı problemi olmadığı belirlenmiş olup, değişkenler arasında orta düzeyde ilişki olduğu, değişkenler arasında .90 ve üzerinde ilişki bulunmadığından çoklu bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir (Çokluk ve diğ., 2014). Ayrıca, çoklu doğrusal regresyon modeli için Durbin Watson katsayısı hesaplanmış ve 2.149 olarak bulunmuştur. Durbin Watson testi, hataların ilişkisiz olup olmadığının belirlenmesinde kullanılmakta olup Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre referans aralığının 1.50 ile 2.50 arasında olması gerektiği belirtilmektedir. Bulunan değerlerin kabul edilebilir referans aralığında olduğu söylenebilir. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı ve çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ve anlamlılık düzeyi .05 olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmada ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin ve çeşitli demografik özelliklerinin kariyer kaygılarını yordayıp yordamadığının belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Demografik değişkenler, dummy değişken olarak düzenlenerek analize dahil edilmiştir. Dummy değişkenin kodlanması, katılımcı kategorilerini "0" ve "1" değerleri kullanılarak temsil edilmesidir (Field, 2009). Durmuş, Yurtkoru ve Çinko (2018) sınıflama türü bir ölçekten elde edilen değerlerin bağımlı değişkeni yordayıp yordamadığının belirlenmesinde sınıflama ile elde edilen değişkenin kategorilerinden birisinin analiz dışı bırakılarak, diğer bütün dummy değişkenlerin analize dâhil edilebileceğini belirtmişlerdir. Dummy değişkenlerden (sınıflamanın kategorilerinden) birisi analiz dışı bırakılmazsa, bağımsız değişkenler arası çoklu bağlantı problemi meydana gelebilir. Dolayısıyla, cinsiyet, akademik başarı düzeyi ve sosyoekonomik düzey değişkenlerinden dummy değişkenler türetilmiş ve her bir değişkenin bir dummy değişkeni hariç tutularak çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analizden hariç tutulan dummy değişkenlerle ikinci bir çoklu doğrusal regresyon analizi daha yapılarak bağımsız değişkenlerin tüm kategorileri (dummy değişkenler) bütün olarak değerlendirilip sonuçlar bulgular kısmında rapor edilmiştir.

## **Bulgular**

Çoklu doğrusal regresyon analizi öncesinde, değişkenler arasındaki ilişki, korelasyon analizi yapılarak incelenmiştir. Değişkenler arası korelasyon değerlerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

*Değişkenler arasındaki korelasyon değerleri*

Değişkenler	n	1	2	3	4	5	6
1-Kariyer Kaygısı	352	1					
2-Mükemmeliyetçilik	352	.15*	1				
3-Erkek Olmak	352	-.18*	-.01	1			
4-Düşük Akademik Başarı Düzeyi	352	.14*	.06	-.03	1		
5-Yüksek Akademik Başarı Düzeyi	352	-.13*	.14*	.08	-.21*	1	
6-Düşük Sosyoekonomik Düzey	352	-.08	.01	.11*	-.01	.02	1
7-Yüksek Sosyoekonomik Düzey	352	-.11*	-.03	-.08	.08	-.01	-.12*

\*\* $p < .05$ 

Tablo 2’de incelendiğinde, ergenlerin kariyer kaygılarıyla mükemmeliyetçilikleri ( $r=.15$ ,  $p<.05$ ) ve düşük akademik başarı düzeyleri ( $r=.14$ ,  $p<.05$ ) arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu; erkek olmak ( $r=-.18$ ,  $p<.05$ ), yüksek akademik başarı düzeyi ( $r=-.13$ ,  $p<.05$ ) ve yüksek ekonomik düzey ( $r=-.11$ ,  $p<.01$ ) ile arasında negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu ve düşük sosyoekonomik düzeyle ( $r=-.08$ ,  $p>.05$ ) istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmadığı belirlenmiştir.

Mükemmeliyetçilik düzeyleri ile sosyo-demografik özelliklerinden cinsiyet, düşük akademik başarı düzeyi, yüksek akademik başarı düzeyi, düşük sosyo-ekonomik düzey ve yüksek sosyo-ekonomik düzeyin, ergenlerin kariyer kaygılarını ne ölçüde yordadıklarının belirlemesi amacıyla regresyon modeli kurularak analiz edilmiştir. Yapılan çoklu doğrusal regresyon analizine ilişkin bulgular, aşağıda Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3

*Ergenlerde mükemmeliyetçilik, cinsiyet, düşük akademik başarı düzeyi, yüksek akademik başarı düzeyi, düşük sosyoekonomik düzey ve yüksek sosyoekonomik düzeyi ile kariyer kaygılarını arasındaki çoklu doğrusal regresyon analizine ilişkin bulgular*

	R	R <sup>2</sup>	F	B	SE(B)	$\beta$	t	$r_{\text{partial}}$	p
Sabit				35.740	2.055		17.393		.000
Mükemmeliyetçilik	.32	.106	6.848*	.325	.106	.159	3.073	.163	.002
Erkek Olmak	.06			-4.863	1.511	-.166	-3.218	-.171	.001
Düşük ABD				4.767	2.307	.108	2.067	.111	.040

Yüksek ABD	-3.446	1.575	-.116	-2.187	-.117	.029
Düşük SED	-3.573	2.161	-.085	-1.654	-.089	.099
Yüksek SED	-6.231	2.356	-.136	-2.645	-.141	.009

\*\* $p < .05$

Tablo 3'deki çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, tüm değişkenlerin birlikte, ergenlerin kariyer kaygılarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı ve kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu anlaşılmıştır ( $F(6-345)= 6.848, p<.05$ ). Modelde yer alan yordayıcılar, ergenlerin kariyer kaygısı varyansının %10.30'unu açıklamaktadır ( $R^2=.106$ ).

Bununla birlikte yordayıcı değişkenlerin t değerleri, tek tek ele alınıp incelendiğinde, mükemmeliyetçiliğin ( $B=.325, t=3.073, p<.05$ ) ve düşük akademik başarı düzeyinin ( $B=4.767, t=2.067, p<.05$ ) ergenlerin kariyer kaygısı üzerinde pozitif yönde anlamlı birer yordayıcı oldukları; erkek olmak ( $B=-4.863, t=-3,218, p<.05$ ), yüksek akademik başarı düzeyinin ( $B=-3.446, t=-2,187, p<.05$ ) ve yüksek sosyoekonomik düzeyin ( $B=-6.231, t=-2.645, p<.05$ ) ergenlerin kariyer kaygıları üzerinde negatif yönde anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmanın diğer bir değişkeni olan düşük sosyoekonomik düzeyin ( $B=-3.573, t=-1.654, p>.05$ ) ergenlerin kariyer kaygılarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı tespit edilmiştir. Yordayıcı değişkenlerin standardize edilmiş regresyon katsayıları incelendiğinde, ergenlerin kariyer kaygısı üzerinde görece önem sırası; cinsiyet ( $\beta=-.166$ ), mükemmeliyetçilik ( $\beta=.159$ ), yüksek sosyoekonomik düzey ( $\beta=-.136$ ) ve yüksek akademik başarı düzeyi ( $\beta=-.116$ ) şeklinde sıralanmaktadır. Değişkenler arası kısmi korelasyon katsayıları incelendiğinde, diğer değişkenler kontrol edildiğinde kariyer kaygısı ile mükemmeliyetçilik arasında .163, erkek olmak arasında -.171, düşük ABD arasında .111, yüksek ABD arasında -.117, düşük SED arasında -.089 ve yüksek SED arasında -.141 korelasyon olduğu görülmektedir.

Çoklu bağlantı probleminde kaçınmak için regresyon analizinde her bir sosyodemografik değişkenin birer kategorisi analiz dışı bırakılmıştı. Bu değişkenler için kurulan ikinci bir regresyon modelinde kız olmak, orta düzey akademik başarı ve orta düzey sosyoekonomik durumun kariyer kaygısını yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Analize ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

*Ergenlerde cinsiyet, orta düzey akademik başarı ve orta düzey sosyoekonomik durum ile kariyer kaygıları arasındaki çoklu doğrusal regresyon analizine ilişkin bulgular*

	<i>R</i>	<i>R</i> <sup>2</sup>	<i>F</i>	<i>B</i>	<i>SE(B)</i>	$\beta$	<i>t</i>	$\Gamma_{\text{partial}}$	<i>p</i>
Sabit				30.996	2.005		15462		.000
Kız	.229	.053	6.429*	5.087	1.535	.173	3.315	.175	.001
Orta ABD				.522	1.437	.019	.363	.019	.717
Orta SED				4.653	1.716	.142	2.711	.144	.007

\*\**p* < .05

Tablo 4'teki çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, tüm değişkenlerin birlikte, ergenlerin kariyer kaygılarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı ve kurulan regresyon modelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir ( $F(3-348)=6.429, p<.05$ ). Modelde yer alan yordayıcılar, ergenlerin kariyer kaygısı varyansının %10.30'unu açıklamaktadır ( $R^2=.053$ ).

Bununla birlikte yordayıcı değişkenlerin *t* değerleri, tek tek ele alınıp incelendiğinde, kız olmanın ( $B=5.087, t=3.315, p<.05$ ) ve orta sosyoekonomik düzeyin ( $B=4.653, t=-2.711, p<.05$ ) ergenlerin kariyer kaygıları üzerinde pozitif yönde anlamlı birer yordayıcı oldukları, orta akademik başarı düzeyinin ise ( $B=.522, t=.363, p>.05$ ) ergenlerin kariyer kaygılarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur. Yordayıcı değişkenlerin standardize edilmiş regresyon katsayıları incelendiğinde, ergenlerin kariyer kaygısı üzerinde görece önem sırası; cinsiyet ( $\beta=.173$ ), ve orta sosyoekonomik düzey ( $\beta=.142$ ) olarak sıralanmaktadır. Değişkenler arası kısmi korelasyon katsayıları incelendiğinde, diğer değişkenler kontrol edildiğinde kariyer kaygısı ile kız olmak arasında .175, orta ABD arasında .019 ve orta SED arasında .144 korelasyon olduğu görülmektedir.

### Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ergenlik dönemi, bireyin kimlik oluşumu ve geleceğine yönelik kararlar alması açısından oldukça önemli bir dönemdir. Eğitim sisteminin, müfredatın ve merkezi giriş sınavlarının sık sık değişmesi, ortaöğretim öğrencilerinin kariyer kararlarında sorumluluk alma gerekliliği, ailelerin istekleri ve beklentileri, erken yaşlardan itibaren sosyal ortamın sağlanamaması ve toplumda uzun vadede meydana gelen işsizlik gibi sorunlardan dolayı kariyerlerine ilişkin bir karar vermek, ergenler için kaygılı bir sürece dönüşebilir (Çetin-Gündüz & Nalbantoğlu-Yılmaz, 2016; Özyürek, 2013). Buradan hareketle ergenlerin kariyer kaygısı yaşamlarının birçok faktörle ilişkisinin olabileceği ifade edilebilir. Ergenlerin kariyer kaygıları ile ilişkili olan faktörlerin belirlenmesi, yapılacak olan önleyici çalışmalarda hangi gruplara öncelik verilmesinin tespit edilmesi ve bu önleyici çalışmalarda hangi değişkenlerin desteklenmesi veya azaltılması için çalışmalar yapılması

gerektiği konusunda önemli ipuçları sunabilir. Bu faktörler ergenlerin bir konu hakkındaki tutumları ve algıları olabileceği gibi sahip oldukları demografik bir özellik de olabilir. Nitekim bu araştırma kapsamında ergenlerin kariyer kaygıları ile ilişkili olabileceği düşünülen mükemmeliyetçilik, cinsiyet, algılanan akademik başarı ve algılanan sosyoekonomik düzey değişkenleri ele alınmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar incelendiğinde mükemmeliyetçi olmanın, kız olmanın, orta düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olmanın ve düşük düzeyde akademik başarıya sahip olmanın ergenlerdeki kariyer kaygısı ile pozitif yönde; erkek olmanın, yüksek düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olmanın ve yüksek düzeyde akademik başarıya sahip olmanın ise ergenlerdeki kariyer kaygısı ile negatif yönde ilişkili oldukları ve ergenlerdeki kariyer kaygısının yordanmasına katkı sundukları anlaşılmıştır.

Ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeyi, kariyer kaygıları ile ilişkili olan faktörlerden biri olmasının yanı sıra; mükemmeliyetçilik, ergenlerin kariyer kaygılarını pozitif yönde yordamaktadır. Mükemmeliyetçilik, kişinin kendisine yüksek standartlar belirlemesi ve bu standartları karşılamak için yoğun bir çaba harcamasıdır (Hamachek, 1978). Bu bağlamda ergenlerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin artmasının, onların kariyer kaygılarını artırdığı söylenebilir. Bu sonucun ortaya çıkmasının birkaç sebebi olabilir. İlk olarak mükemmeliyetçi bireyler, kendilerinden yüksek beklentileri olan bir tutum sergilerler (Frost ve diğ., 1990; Hewitt & Flett, 1991). Bu beklentiler, kariyer hedefleri için de geçerlidir. Mükemmeliyetçi ergenler, kendilerine yüksek beklentiler belirleyerek, kariyer hedeflerini gerçekleştirme konusunda daha fazla kaygı yaşayabilirler. İkinci olarak mükemmeliyetçi bireyler, başarısızlığı kabul etmek yerine, başarısız olma korkusuyla hareket ederler (Flett, Sawatzky & Hewitt, 1995; Shafran & Mansell, 2001). Kariyer hedeflerine ulaşamama korkusu, mükemmeliyetçi ergenlerin kariyer kaygılarını artırabilir. Üçüncü olarak mükemmeliyetçi bireyler, kendileriyle rekabet ederek, kariyer hedeflerine ulaşmak için daha fazla kaygı yaşayabilirler (Bong, Hwang, Noh & Kim, 2014). Ergenlik dönemi, bireylerin diğerleriyle rekabet halinde olduğu bir dönemdir ve mükemmeliyetçi ergenler, bu rekabet ortamında daha fazla stres ve kaygı yaşayabilirler. Son olarak mükemmeliyetçi bireyler, gelecekle ilgili belirsizlikleri azaltmak için kariyer hedefleri belirlerler (Hewitt & Flett, 1991). Ancak bu hedeflere ulaşamama endişesi, ergenlerin kariyer kaygılarını artırabilir. Tüm bu sebeplerden dolayı, mükemmeliyetçi ergenlerin kariyer kaygıları daha yüksek olabilir. Nitekim alanyazında bu konuda yapılmış olan araştırmaların bulguları incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Örneğin, Ciminli'nin (2023) yapmış olduğu bir çalışmada, mükemmeliyetçilik eğilimi ile kariyer kaygısı

arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu anlaşılmıştır. Araştırmacı, mükemmeliyetçilik eğiliminin, ergenlerin kariyer hedefleri konusunda çok yüksek beklentilere sahip olmalarını sağladığını ve bundan dolayı kariyer başarısızlıklarına karşı daha fazla kaygı duyduklarını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer sonuca göre kız olmak, ergenlerin kariyer kaygılarını artırmaktadır. Ergenlik dönemi, gençlerin kendilerini keşfetme, kimliklerini oluşturma ve gelecekteki kariyer hedeflerini belirleme sürecidir. Bu süreçte, cinsiyet ayrımcılığı, toplumsal beklentiler ve rol modeller, kız ergenlerin kariyer kaygısını artırabilir. Cinsiyet ayrımcılığı, kız ergenlerin iş hayatında erkeklerden daha zorlu bir mücadele vermesine sebep olabilir. Kadınlar iş başvurularında, terfi süreçlerinde veya işyerindeki diğer fırsatlarda, erkek meslektaşlarına göre daha fazla engelle karşılaşabilirler (Kay & Shipman, 2014). Bu durum, kız ergenlerin gelecekteki kariyer hedeflerini belirleme sürecinde olumsuz bir etki oluşturabilir. Toplumsal beklentiler de kız ergenlerin kariyer kaygısını artırabilir (Gorman, 2005). Özellikle kız çocukları için, toplumun genel olarak kadınlara, anne olmak ve aileleriyle ilgilenmek gibi roller yüklemesi, kariyer hedeflerini belirleme sürecinde olumsuz bir etki oluşturabilir. Son olarak rol modeller de kız ergenlerin kariyer kaygısını artırabilir (Coogan & Chen, 2007). Çoğu zaman medyada veya iş dünyasında önde gelen pozisyonlarda erkeklerin yer alması, kız ergenlerin kariyer hedefleri konusunda kendilerine örnek alabilecekleri kadın rol modellerinin az olmasına sebep olabilir. Tüm bu faktörler, kız ergenlerin kariyer kaygılarını artırabilir. Alanyazında bu konuda yapılmış olan araştırmaların sonuçları ile mevcut araştırmanın sonuçlarının büyük ölçüde örtüştüğü söylenebilir. Örneğin, Göncü-Akbaş (2019) ortaöğretim öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada kız lise öğrencilerinin erkek lise öğrencilerine oranla kariyer kaygılarının daha yüksek düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Akkoç (2009) da araştırmasında, kız öğrencilerin kariyerleri konusundaki karar verme anksiyete düzeylerini erkek öğrencilere oranla daha yüksek bulmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer sonuca göre erkek olmak, ergenlerin kariyer kaygısı yaşamalarını azaltan bir diğer faktördür. Erkeklerin aileleri ve içinde buldukları toplum, genellikle erkeklerin kariyerlerine odaklanmalarını teşvik eder ve onları destekler (Erdoğan-Morçin, 2013). Diğer yandan bazı sektörlerde erkeklerin iş fırsatları kadınlara göre daha fazla olabilir (Correll, 2001). Ayrıca erkekler genellikle daha yüksek bir özgüven seviyesine sahiptirler (Noyan-Yalman & Özkaynar, 2018). Bu da erkeklerin kariyerlerinde daha başarılı olacaklarına olan inançlarını artırabilir ve daha az kaygı yaşamalarına yardımcı olabilir. Bu konu hakkında alanyazında yapılmış olan çalışmaların sonuçları, mevcut araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir. Örneğin, Daniels ve diğerleri (2011) yapmış



oldukları araştırmada, erkeklerin kız öğrencilere oranla daha düşük seviyelerde kariyer kaygısına maruz kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Benzer bir bulgu, Şama'nın (2020) ergenlerin kariyer kaygısına ilişkin yapmış olduğu araştırmanın sonucunda elde edilmiştir. Bu araştırmada erkek ergenlerin, kızlara oranla daha az kariyer kaygısı yaşadıkları tespit edilmiştir.

Bu araştırma kapsamında ergenlerin kariyer kaygılarını azaltan bir diğer önemli faktör ise yüksek düzeyde akademik başarıya sahip olmaktır. Ergenlerin başarılı oldukları alanda kendilerine olan güvenleri artar ve gelecekte başarılı olacaklarına dair bir inançları oluşur (Bandura, Barbaranelli, Vittorio-Caprara & Pastorelli, 2001). Ergenler başarılı olduklarında, kendilerini daha iyi hissederler (Honicke & Broadbent, 2016). Ayrıca, başarılarından dolayı kendilerini takdir eden ve destekleyen aileleri ve öğretmenleri de bu olumlu tutumlarını pekiştirir (Battistich, Solomon, Kim, Watson & Schaps, 1995; Reeve, Jang, Carrell, Jeon & Barch, 2004). Bu da ergenlerin gelecekte başarılı bir kariyer sahibi olabileceklerine dair inanç ve motivasyon sağlar. Diğer yandan yüksek düzeyde akademik başarı, ergenlerin gelecekteki kariyerleri hakkında daha net bir fikir sahibi olmalarını sağlayabilir (Oyserman & Destin, 2010). Başarılı oldukları alanda daha fazla bilgi ve deneyim kazanarak, kendi yetenekleri ve ilgi alanları hakkında daha iyi bir fikir sahibi olabilirler (Lent, Brown & Hackett, 1994). Bu da onların gelecekteki kariyerlerinde hangi alanlarda başarılı olabileceklerine dair daha net bir vizyon sağlayabilir. Araştırmanın mevcut bulgusu ile alanyazında bu konuda yapılan çalışmaların sonuçları birbirlerini destekler niteliktedir. Ergenler üzerinde yürütmüş olduğu çalışmasında Şama (2020), algıladıkları başarı düzeyine göre ergenlerin kariyer kaygılarının anlamlı bir farklılık göstermediğini; ancak algılanan başarı düzeyi yüksek olan ergenlerin, diğer gruptaki ergenlere oranla daha düşük kariyer kaygısı puanlarına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırma kapsamında, ergenlerin kariyer kaygılarını artıran bir diğer faktör ise akademik başarı düzeylerinin düşük olmasıdır. Akademik başarı düzeylerinin düşük olması, ergenlerin gelecekteki kariyerlerine yönelik endişelerini artırabilir. Birçok ergen, eğitim hayatlarında başarısız olduklarında, istedikleri bir üniversiteye kabul edilme veya hayal ettikleri mesleği icra etme konusunda zorluklarla karşılaşabilirler. Ergenlik dönemi, bireylerin kimliklerini keşsettikleri ve gelecekte ne yapmak istediklerine dair fikirlerini şekillendirdikleri bir dönemdir. Bu sebeple, düşük akademik başarı ergenlerin gelecekteki kariyerleri hakkında daha az güvenli hissetmelerini sağlayabilir (Fan & Williams, 2010). Ayrıca, düşük akademik başarı, ergenlerin istedikleri

mesleklere ulaşmak için gerekli olan beceri ve bilgiyi edinmelerinde de engel olabilir (Schunk & Pajares, 2002). Bu sebeple, düşük akademik başarıya sahip ergenlerin, hayal ettikleri mesleklere ulaşmak için ekstra çaba sarf etmeleri gerekebilir. Nitekim alanyazında bu konuda yapılmış olan araştırmaların bulguları incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Örneğin, Şama (2020) ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada, algılanan başarı düzeyine göre ergenlerin kariyer kaygılarının farklılaşmadığını; ancak algılanan başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin, diğer gruptaki öğrencilere oranla daha yüksek kariyer kaygısı puanlarına sahip olduklarını tespit etmiştir.

Yüksek düzeyde algılanan sosyoekonomik düzeye sahip olmak, bu araştırma kapsamında ergenlerin kariyer kaygılarını azaltan bir diğer faktör olarak bulunmuştur. Ergenler, genellikle gelecekteki kariyerleri hakkında endişelenirler ve bu endişeler, kişisel değerler, toplumsal beklentiler ve ekonomik zorluklar gibi birçok faktörden kaynaklanabilir. Ancak, yüksek düzeyde algılanan sosyoekonomik durum, ergenlerin gelecekteki kariyerleri hakkında daha az endişe duymalarına imkân tanıyabilir. Yüksek düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olmak, ergenlerin daha iyi okullara gitmelerini ve daha kaliteli eğitim almalarını sağlayabilir (Reardon, 2011). Bu da ergenlerin gelecekteki kariyerleri için daha iyi bir temel oluşturabilir. Ayrıca yüksek düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olmak, ergenlerin daha fazla iş fırsatı ve daha iyi iş koşulları elde etmelerine yardımcı olabilir (Granovetter, 2018). Bu da ergenlerin gelecekteki kariyerleri hakkında daha olumlu bir görüşe sahip olmalarının önünü açabilir. Diğer yandan yüksek düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olan aileler, çocuklarına genellikle daha fazla destek sağlarlar (Duncan & Murnane, 2011). Bu da ergenlerin kariyerleri hakkında daha fazla güven duymalarına ve daha az kaygı yaşamalarına yardımcı olabilir. Alanyazında bu konuya dair yapılan araştırmaların bulguları ile bu araştırmanın sonuçlarının paralel olduğu söylenebilir. Bu araştırmalar da algılanan sosyoekonomik düzey (Gürsoy, 2006) ve ailenin gelir düzeyi (Ayyıldız, 2015) yükseldikçe öğrencilerin yaşadıkları kaygı düzeyinin buna bağlı düştüğü görülmektedir.

Orta düzeyde algılanan sosyoekonomik düzeye sahip olmak, bu araştırma kapsamında ergenlerin kariyer kaygılarını artıran bir diğer faktör olarak bulunmuştur. Orta sosyoekonomik düzeydeki aileler, genellikle statüleri ve öğrenim düzeyleri nispeten düşük ve orta düzeyde gelirli oldukları için çocuklarına zenginleştirilmiş bir eğitim fırsatı sunamayabilirler (Çiftçi & Kangallı, 2015). Bu durum, çocukların eğitim eksikliği yaşamasına ve kariyer hedeflerine ulaşmalarının zorlaşmasına yol açabilir. Orta sosyoekonomik düzeydeki aileler, sınırlı kaynaklarından dolayı genellikle

ekonomik olarak kısıtlı bütçelere sahip oldukları için çocuklarına ekstra kaynaklar sağlamakta zorlanabilirler (Acemoglu & Pischke, 2001). Bu durum, özel dersler, kurslar veya kariyerlerine yönelik diğer eğitim fırsatlarına erişimlerini sınırlandırabilir. Bu aileler, genellikle daha az sosyal bağlantıya sahiptirler (Lin, 1999). Bu durum, çocukların kariyerleri için faydalı olabilecek ağlara erişimlerini kısıtlayabilir. Orta sosyoekonomik düzeydeki aileler, genellikle işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalırlar (Dooley & Prause, 2004). Bu durum, çocukların iş dünyası hakkında doğru bir anlayışa sahip olmalarını zorlaştırabilir. Bu sebeplerden dolayı, orta sosyoekonomik düzeye sahip olmak, genellikle ergenlerin kariyer gelişimleri açısından olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Ancak, her birey farklıdır ve bazı insanlar zorluklarla karşılaştıklarında daha fazla motivasyon kazanabilirler (Locke & Latham, 2002). Bu sebeple, orta sosyoekonomik düzeyde olmak, insanların kariyer hedeflerine ulaşmalarını engellemez, ancak ekstra çaba gerektirebilir. Nitekim bu ekstra çaba, ergenin kariyer gelişimi konusunda yoğun kaygılar yaşamasının önünü açabilir. Alanyazında bu konuda yapılmış olan araştırmaların bulguları, bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu araştırmalarda, ergenlerin yaşadıkları ekonomik sıkıntıların, kariyer gelişimlerini ve kariyer seçimlerini negatif yönde etkileyerek gelecek kaygısı yaşamalarında bir risk faktörü olduğu görülmektedir (White & Rogers, 2000). Kültürümüzde yapılmış olan bir diğer çalışmada Şama (2020), ergenlerin kariyer kaygıları ile algıladıkları aile gelir seviyeleri arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğunu bulmuştur.

Tüm bu faktörlerin yanı sıra, ergenlerin bireysel özellikleri, deneyimleri ve kişisel değerleri de kariyer kaygılarını etkileyebilir. Bu nedenle, ergenlerin kariyer kaygısı yaşamaları, çoklu faktörlere bağlıdır ve her birey için farklı olabilir. Buradan hareketle mevcut çalışma grubunun özelliklerinden dolayı düşük sosyoekonomik düzeyin ve orta düzeyde akademik başarıya sahip olmanın, ergenlerin kariyer kaygıları üzerindeki etkisi belirlenememiş olabilir.

Bu araştırma kapsamında elde edilen önemli sonuçlara rağmen, araştırmanın birkaç metodolojik sınırlılığı bulunmaktadır. İlk olarak, ergenlerin kariyer kaygılarını artıran ve azaltan değişkenlerin tespit edilmesine yönelik kurgulanan model nedensel bir ilişkiyi tespit edemeyen kesitsel bir yaklaşım kullanılarak yürütülmüştür. Boylamsal tasarımlar kullanılarak çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkilere yönelik önemli bilgiler elde edilebilir. Ayrıca bir diğer sınırlılık olarak, verilerin öz-bildirim yöntemi kullanılarak toplanması gösterilebilir. Bu konu kapsamında gelecekte yapılması planlanan araştırmalarda, değişkenler arasındaki ilişkinin araştırılması için çoklu

tasarımlar kullanılabilir (nitel ve nicel, deneysel vb.). Bu araştırmanın katılımcıları, Türkiye’de bir kentte lise öğrenimi gören ergenlerden oluşmaktadır. Gelecekte yapılması planlanan araştırmalar, bu araştırma kapsamında bildirilen ilişkileri araştırmak için farklı ve büyük örneklemeler kullanılarak yapılabilir (ortaokul öğrencileri, üniversite öğrencileri vb.). Diğer yandan araştırmacılar, kariyer kaygısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen sürekli (psikolojik zihinlilik, iyimserlik vb.) ve süreksiz (psikolojik yardım alma geçmişi, yaşanılan yerin büyüklüğü vb.) değişkenlerin tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapmaya devam edebilirler. Kariyer kaygısını olumlu etkilediği tespit edilen sürekli değişkenlerin desteklenmesine, olumsuz değişkenlerin ise azaltılmasına yönelik çalışmalar planlanabilir (müdahale programları, seminerler vb.). Bu çalışmaların uygulanmasında, kariyer kaygısı yaşama konusunda risk grubunda olan bireylere öncelik verilebilir (kız, orta sosyoekonomik düzey, düşük akademik başarı vb.). Ayrıca okul psikolojik danışmanları, kariyer kaygısı yaşama konusunda risk grubunda olan ergenler ile bireysel görüşmeler gerçekleştirebilir.

Ergenlerin kariyer kaygısı yaşamalarının, toplumların gelecekleri için önemli bir risk kaynağı olarak değerlendirilebilir. Kendine güvenli ve sağlıklı ergenler, ileride sağlıklı bir toplumun oluşmasına önemli katkılar sağlayabilir. Bu bağlamda bazı öneriler sunulmuştur. Aileler, ergenlerin kariyer kaygılarını azaltmak için önemli bir rol oynayabilirler. Ergenlerin aileleriyle açık ve dürüst bir iletişim kurmaları ve destek almaları, gelecekteki kariyerleri hakkında daha olumlu ve özgüvenli hissetmelerine yardımcı olabilir. Okullar, ergenlere gelecekteki kariyerleri hakkında danışmanlık hizmetleri sunabilirler. Bu hizmetler, ergenlerin kariyer seçenekleri hakkında bilgi edinmelerine ve gelecekteki kariyerleriyle ilgili endişelerini azaltmalarına yardımcı olabilirler. Ergenlere psikolojik destek sağlamak, gerçekçi beklentiler belirlemeleri konusunda yardımcı olmak ve başarısızlığı kabul etmenin önemini vurgulamak önemlidir. Ergenlerin ilgi alanlarını keşfetmeleri ve hobilerini geliştirmeleri, gelecekteki kariyerleri hakkında daha net bir fikir edinmelerine yardımcı olabilir. Bu nedenle, ergenlere farklı hobiler, etkinlikler ve yaşantılar denemeleri teşvik edilebilir. Ergenler, staj veya gönüllü çalışma yoluyla iş deneyimi kazanabilirler. Bu deneyimler, ergenlerin gelecekteki kariyerleri hakkında daha iyi bir fikir edinmelerine ve kariyer hedeflerine daha doğru bir şekilde odaklanmalarına yardımcı olabilirler. Kendine güven, ergenlerin kariyer kaygılarıyla başa çıkmalarına yardımcı olabilir. Ergenlere, başarılı oldukları konularda ödüllendirme yapmak ve kendilerine yönelik olumlu mesajlar vermek, kendilerine güvenlerini artırmalarına yardımcı olabilir. Son olarak çocuklarımıza eşit fırsatlar sağlamak için,

toplumun cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele etmesi ve kız çocuklarına kariyer seçenekleri konusunda destek olması gerekmektedir. Ayrıca, kadın rol modellerin daha fazla görünür olması ve kız çocuklarının ilgi alanlarını keşfetmeleri için fırsatlar sunulması, kız ergenlerin kariyer hedefleri konusunda daha özgüvenli olmalarına yardımcı olabilir.

ETİK BEYAN: "Ergenlerde Kariyer Kaygısının Mükemmeliyetçilik ve Çeşitli Demografik Değişkenlerce Yordanabilirliğinin İncelenmesi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 05.04.2023 tarih ve GO 2023/238 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim."

### Kaynakça

- Acemoglu, D., & Pischke, J. S. (2001). Changes in the wage structure, family income, and children's education. *European Economic Review*, 45(4-6), 890-904. [https://doi.org/10.1016/S0014-2921\(01\)00115-5](https://doi.org/10.1016/S0014-2921(01)00115-5)
- Akbaş, M. G., & Okutan, E. (2020). Lise öğrencilerinin kariyer kaygısına yönelik alan araştırması. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 8(20), 158-187.
- Akkoç, F. F. (2009). *Lise öğrencilerinin kariyer düşüncelerini etkileyen faktörlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ayyıldız, Y. (2015). Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre işsizlik kaygılarının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(20), 175-187.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem teknik ve ilkeler* (10.Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Vittorio Caprara, G., & Pastorelli, C. (2001). Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child Development*, 72(1), 187-206. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00273>
- Başkal, S. (2009). *Anadolu, fen ve genel liselerde eğitim alan son sınıf öğrencilerinin bir üst öğrenime geçişte meslek seçimi ile ilgili yaşadıkları kaygıların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Muğla ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Battistich, V., Solomon, D., Kim, D.-i., Watson, M., & Schaps, E. (1995). Schools as communities, poverty levels of student populations, and students' attitudes, motives, and performance: A multilevel analysis. *American Educational Research Journal*, 32(3), 627-658. <https://doi.org/10.2307/1163326>
- Bong, M., Hwang, A., Noh, A., & Kim, S.-i. (2014). Perfectionism and motivation of adolescents in academic contexts. *Journal of Educational Psychology*, 106(3), 711-729. <https://doi.org/10.1037/a0035836>
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology Today*, 14(6), 34-52.
- Campagna, C., & Curtis, G. J. (2007). So worried I don't know what to be: anxiety is associated with increased career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 17(1), 91-96. <https://doi.org/10.1375/ajgc.17.1.91>
- Ciminli, A. (2023). Ortaöğretim öğrencilerinin kariyer kaygısının yordayıcıları olarak mükemmeliyetçilik ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 35-43. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1163647>
- Coogan, P. A., & Chen, C. P. (2007). Career development and counselling for women: Connecting theories to practice. *Counselling Psychology Quarterly*, 20(2), 191-204. <https://doi.org/10.1080/09515070701391171>
- Correll, S. J. (2001). Gender and the career choice process: The role of biased self-assessments. *American Journal of Sociology*, 106(6), 1691-1730.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çetin-Gündüz, H., & Nalbantoğlu-Yılmaz, F. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1008-1022. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.282397>
- Çiftçi, C., & Kangallı, S. G. (2015). Eğitim ve gelir. *Ege Akademik Bakış*, 15(1), 141-152.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları* (3.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Daniels, L. M., Stewart, T. L., Stupnisky, R. H., Perry, R. P., & LoVerso, T. (2011). Relieving career anxiety and indecision: The role of undergraduate students' perceived control and faculty affiliations. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 14(3), 409-426. <https://doi.org/10.1007/s11218-010-9151-x>
- Dilekçi, U. (2023). Spor lisesi öğrencilerinin kariyer kaygılarına yönelik inceleme: İstanbul ili örneği. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 118-136.
- Dooley, D., & Prause, J. (2004). *The social costs of underemployment: Inadequate employment as disguised unemployment*. Cambridge: Cambridge University Press,



- Duncan, G. J., & Murnane, R. J. (2011). *Whither opportunity? Rising inequality, schools, and children's life chances*. New York: Russell Sage Foundation.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2018). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi* (7.Basım). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Erdoğan-Morçin, S. (2013). Türk kültüründe kadın girişimciliği: Kavramsal bir değerlendirme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 167-190.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Morton.
- Fan, W., & Williams, C. M. (2010). The effects of parental involvement on students' academic self-efficacy, engagement and intrinsic motivation. *Educational Psychology*, 30(1), 53-74. <https://doi.org/10.1080/01443410903353302>
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3.Basım). London: Sage Publications Ltd.
- Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (1991). Dimensions of perfectionism and irrational thinking. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 9(3), 185-199.
- Flett, G. L., Sawatzky, D. L., & Hewitt, P. L. (1995). Dimensions of perfectionism and goal commitment: A further comparison of two perfectionism measures. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 17(2), 111-124. <https://doi.org/10.1007/BF02229013>
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14(5), 449-468. <https://doi.org/10.1007/BF01172967>
- Gati, I., Gadassi, R., Saka, N., Hadadi, Y., Ansenberg, N., Friedmann, R., & Asulin-Peretz, L. (2011). Emotional and personality-related aspects of career decision making difficulties: Facets of career indecisiveness. *Journal of Career Assessment*, 19(1), 3-20.
- Geçtan, E. (2013). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. Ankara: Metis Yayınları.
- Germeijs, V., Verschueren, K., & Soenens, B. (2006). Indecisiveness and high school students' career decision-making process: Longitudinal associations and the mediational role of anxiety. *Journal of Counseling Psychology*, 53(4), 397-410. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.4.39>
- Gorman, E. H. (2005). Gender stereotypes, same-gender preferences, and organizational variation in the hiring of women: Evidence from law firms. *American Sociological Review*, 70(4), 702-728. <https://doi.org/10.1177/000312240507000408>
- Göncü-Akbaş, M. (2019). *Lise öğrencilerinin kariyer kaygısı üzerine bir araştırma: Antalya ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.



- Gönültaş, O., & Tagay, O. (2020). Üstün yetenekli ortaokul öğrencileri için psiko-sosyal özellikler ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2(2), 53-67.
- Granovetter, M. (2018). *Getting a job: A study of contacts and careers*. Chicago: University of Chicago press.
- Greene, M. J. (2006). Helping build lives: Career and life development of gifted and talented students. *Professional School Counseling*, 10(1), 34-42. <https://doi.org/10.5330/prsc.10.1.b55j504360m48424>
- Gürgân, U., & Beler, S. N. (2021). Lise düzeyindeki öğrencilerin korona virüs fobisinin okula yönelik tutum ve kariyer kaygılarına etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 35-61.
- Gürsoy, F. (2006). Farklı sosyo ekonomik düzeydeki ergenlerin benlik tasarım düzeyleri ile kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 183-190.
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology: A Journal of Human Behavior*, 15(1), 27-33.
- Herr, E. L., Cramer, S. H., & Niles, S. G. (2004) *Career Guidance and Counseling through the life-Span* (6.Basım). Boston: Pearson Education.
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456-470. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.3.456>
- Hollender, M. H. (1965). Perfectionism. *Comprehensive Psychiatry*, 6(2), 94-103. [https://doi.org/10.1016/S0010-440X\(65\)80016-5](https://doi.org/10.1016/S0010-440X(65)80016-5)
- Honicke, T., & Broadbent, J. (2016). The influence of academic self-efficacy on academic performance: A systematic review. *Educational Research Review*, 17, 63-84. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.11.002>
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel Araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kay, K., & Shipman, C. (2014, Mayıs). *The confidence gap*. The Atlantic. Erişim adresi: <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2014/05/the-confidence-gap/359815/>
- Kayadibi, S. (2019). *Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Küçükkeskin, F. (2021). *Yaşam doyumu ve umutsuzluk arasındaki ilişkide kariyer kaygısının aracı rolü: Rekreasyon bölümü öğrencileri üzerine bir uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>
- Lin, N. (1999). Building a network theory of social capital. *Connections*, 22(1), 28-51.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705-717. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.57.9.705>
- Mertler, C. A., & Vannatta, R. A. (2016). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation* (6.Basım). CA: Pyrczak Publishing. <https://doi.org/10.4324/9781315266978>
- Nalbantoğlu-Yılmaz, F., & Çetin-Gündüz, H. (2018). Career indecision and career anxiety in high school students: An investigation through structural equation modelling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 78, 23-42.
- Nalbantoğlu Yılmaz, F., & Çetin Gündüz, H. (2018). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1585-1602.
- Noyan-Yalman, İ., & Özkaynar, K. (2018). Öğrencilerin özgüven seviyeleri ile mesleki başarı düzeyleri arasındaki ilişki: Cumhuriyet Üniversitesi meslek yüksekokullarında uygulama. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 223-233.
- Okutan, E., & Akbaş, M.G. (2019). 15-24 yaş arası öğrencilerin kariyer kaygılarını incelemeye yönelik literatür araştırması. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 33-41.
- Oyserman, D., & Destin, M. (2010). Identity-based motivation: Implications for intervention. *The Counseling Psychologist*, 38(7), 1001-1043. <https://doi.org/10.1177/0011000010374775>
- Ozcan, D. (2017). Career decision-making of the gifted and talented. *South African Journal of Education*, 37(4), 1-8. <http://dx.doi.org/10.15700/saje.v37n4a1521>
- Özyürek, R. (2013). *Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pisarik, C. T., Rowell, P. C., & Thompson, L. K. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students. *The Career Development Quarterly*, 65(4), 339-352. <https://doi.org/10.1002/cdq.12112>
- Reardon, S. F. (2011). *The widening academic achievement gap between the rich and the poor: New evidence and possible explanations*. G. J. Duncan & R. J. Murnane (Ed.), Whither

- opportunity? Rising inequality, schools, and children's life chances içinde (ss. 91-116). New York: Russell Sage Foundation.
- Reeve, J., Jang, H., Carrell, D., Jeon, S., & Barch, J. (2004). Enhancing students' engagement by increasing teachers' autonomy support. *Motivation and Emotion*, 28(2), 147-169. <https://doi.org/10.1023/B:MOEM.0000032312.95499.6f>
- Rowland, K. D. (2004). Career decision-making skills of high school students in the Bahamas. *Journal of Career Development*, 31(1), 1-13.
- Schunk, D. H., & Pajares, F. (2002). *The development of academic self-efficacy*. A. Wigfield & J. Eccles (Ed.), *Development of achievement motivation* (ss. 15-31). San Diego: Academic Press.
- Shafran, R., & Mansell, W. (2001). Perfectionism and psychopathology: A review of research and treatment. *Clinical Psychology Review*, 21(6), 879-906. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(00\)00072-6](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(00)00072-6)
- Super, D. E. (1990). *A life span, life-space approach to career development*. D. Brown & L. Brooks (Ed.), *Career choice and development* (2. Basım) (ss. 197-261). San Francisco: Jossey-Bass.
- Şama, H. (2020). *Ergenlerin kariyer kaygısını yordamada aile desteği ve umudun rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., de Fillipis, A., & Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment, and parenting style. *Journal of Vocational Behavior*, 67(2), 153-168. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2004.08.006>
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older french adolescents: The specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 182-191. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.06.005>
- White, L., & Rogers, S. J. (2000). Economic circumstances and family outcomes: A review of the 1990s. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 1035-1051. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01035.x>
- Yayla, İ. E. (2023). *Lise öğrencilerinde kariyer kaygısı ile mükemmeliyetçilik ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yıldırım-Kurtuluş, H., Kurtuluş, E., & Yaman, K. G. (2022). Ergenlerin benlik saygısı ile kariyer kaygısı arasındaki ilişki: Gelecek beklentisinin aracı rolü. *Ekev Akademi Dergisi*, 26(90), 283-302.

Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar* (12.Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.

## Extended Abstract

### Introduction

Career development is a lifelong process that includes processes such as making career decisions, integrating career-related life roles and uncovering individual characteristics such as interests, talents and professional values (Herr et al., 2004). If adolescents can successfully overcome the adolescence period in which career decisions are made, they can continue their lives as individuals who can make plans for their future and make the right decisions in their future lives (Erikson, 1968). Within the context of the current study, perfectionism, which is thought to be related to career anxiety in adolescents and various demographic characteristics of adolescents are addressed.

Perfectionism is defined as an individual's setting a performance standard higher than his/her current situation or the standards of others (Hollender, 1965). Especially in career decision-making, perfectionism can lead to behaviours such as procrastination, avoidance or leaning towards choices recommended by others (Greene, 2006). Actually, studies on this subject have begun to be carried out in the literature. For example, Ciminli (2023) suggested that there is a positive relationship between perfectionism and career anxiety, and as adolescents' perfectionism tendencies increase, their career anxiety increases as well.

It can be determined that adolescent groups are at risk of experiencing career anxiety. Thus, it can be clarified which adolescent groups with which characteristics should be started first in the planned intervention studies. In this connection, the purpose of the current study is to determine the relationship between adolescents' career anxiety and the variables of perfectionism, gender, perceived socioeconomic status and perceived academic achievement and to identify the predictive role of all these variables on adolescents' career anxiety. To this end, the study seeks answers to the following problem statements; "Do adolescents' level of perfectionism, being male, low academic achievement, high academic achievement, low socioeconomic status and high socioeconomic status significantly predict their career anxiety?" and "Do adolescents' being

female, having moderate academic achievement and having moderate socioeconomic status significantly predict their career anxiety?”

## **Method**

In order to determine the relationship between the variables, the relational survey model was employed. The convenience sampling method was used in the construction of the study group. The application form prepared by the researchers was administered to 352 participants who were in their adolescence period and residing in the city of Burdur. The data of the study were collected using a personal information form prepared by the researcher, the Career Anxiety Scale and the perfectionism subscale of the Psychosocial Characteristics Scale for Gifted Middle School Students. The Z test was used to determine univariate outliers and the Mahalanobis distance coefficient test was used to determine multivariate outliers and no data containing any outliers were found. Kurtosis and skewness values were used to determine whether the data set has a homogeneous distribution. It was determined that the kurtosis and skewness values of each variable were within the reference range and showed a normal distribution. In the analysis of the data, Pearson Moment correlation coefficient and multiple linear regression analysis were performed and the significance level was taken as .05. Demographic variables were arranged as dummy variables and included in the analysis.

## **Discussion and Results**

The results obtained in the study revealed that being perfectionist, being female, having a moderate socioeconomic status and having low academic achievement are positively and significantly correlated with career anxiety in adolescents while being male, having a high socioeconomic status and having high academic achievement were found to be negatively and significantly correlated with career anxiety in adolescents. The obtained results are discussed in light of the relevant literature.

## **Recommendations**

Families can play an important role in reducing adolescents' career anxiety. Adolescents' establishing open and honest communication with their families and seeking support from their families can help them feel more positive and confident about their future careers. Schools can

offer counselling services to adolescents about their future careers. These services can help adolescents learn about career options and reduce anxiety about their future careers. Exploring their interests and developing their hobbies can assist adolescents in gaining a clearer idea about their future careers. Therefore, adolescents can be encouraged to try different hobbies, activities and experiences. Adolescents can gain work experience through internships or volunteer work. These experiences can help adolescents gain a better understanding of their future careers and focus more accurately on their career goals. Self-confidence can help adolescents cope with career anxiety. Rewarding adolescents for the things they are successful at and giving them positive messages can help them increase their self-confidence.

**ETİK BEYAN:** " Ergenlerde Kariyer Kaygısının Mükemmeliyetçilik ve Çeşitli Demografik Değişkenlerce Yordanabilirliğinin İncelenmesi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulunun 05.04.2022 tarih ve GO 2023/04 sayılı kararı ile etik izin alınmıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim."